

5. Канеман, Даниэль. Думай медленно... решай быстро: [перевод с английского] / Даниэль Канеман. — Москва: Издательство АСТ, 2018. — 653 с.
6. Leonardo Bursztyн, Aakaash Rao, Christopher Roth, and David Yanagizawa-Drott. Misinformation During a Pandemic [Електронний ресурс] // University of Chicago, Becker Friedman Institute for Economics Working Paper No. 2020-44. — 2020. — Режим доступу до ресурсу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3580487

Слав'юк Н. Р.
Доцент кафедри фінансів, НаУКМА

ФІНАНСОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації зростають обсяги міграції населення у всьому світі. Очевидно, що це явище є неминучим. Велика кількість досліджень в Україні та закордоном присвячена дослідженню міграційних процесів. Однак, стрімке зростання кількості мігрантів з України та неналежна увага органів влади до цієї проблеми зумовлює необхідність додаткового аналізу наслідків та проблем міграції.

На даний час дуже важко оцінити масштаби міграції українців закордон. Дослідники зазначають різні цифри - загальну чисельність українських трудових мігрантів оцінюють в 1,5 - 5,0 млн осіб [1]. За даними Національного банку України в 2019 році закордоном одночасно перебувало 2, 5 млн. українців [2]. Зрозуміло, що точно оцінити масштаби трудової міграції досить важко, адже не всі мігранти є працевлаштовані легально. Очевидно, що за відсутності Перепису населення впродовж довгого періоду часу важко і визначити кількість населення в країні. В останні роки на зростання кількості мігрантів суттєво вплинули війна на Сході України та впровадження безвізового статусу.

Багато українських науковців звертають увагу на збільшення обсягів студентської міграції, особливо до Польщі, цьому сприяє політика вищих навчальних закладів Польщі щодо залучення студентів з України через гранти, стипендії, мовні курси. Одним із аргументів також є відсутність плати за навчання у державних вищих навчальних закладах або невисокий рівень. Серед країн, які пропонують вигідні умови для мігрантів- студентів дослідники називають Німеччину, Чехію та Францію [1]. Варто відмітити, що українці становили близько 57 % усіх іноземних студентів у вищих навчальних закладах Республіки Польща у 2018 році [1].

Світовий банк, Центральний банк Польщі і зарубіжні дослідники неодноразово звертали уваги на потребу в українських мігрантах в таких країнах, як Польща, Чехія, Словаччина, країни Прибалтики. Це було зумовлено міграцією населення з цих країн у Західну Європу після вступу ряду країн до європейського Союзу, що було спричинено різницею в заробітних платах та рівнем життя населення в країнах європейського Союзу. Очікується, що попит на українських мігрантів і надалі утримуватиметься на даному рівні, а можливо і зростатиме.

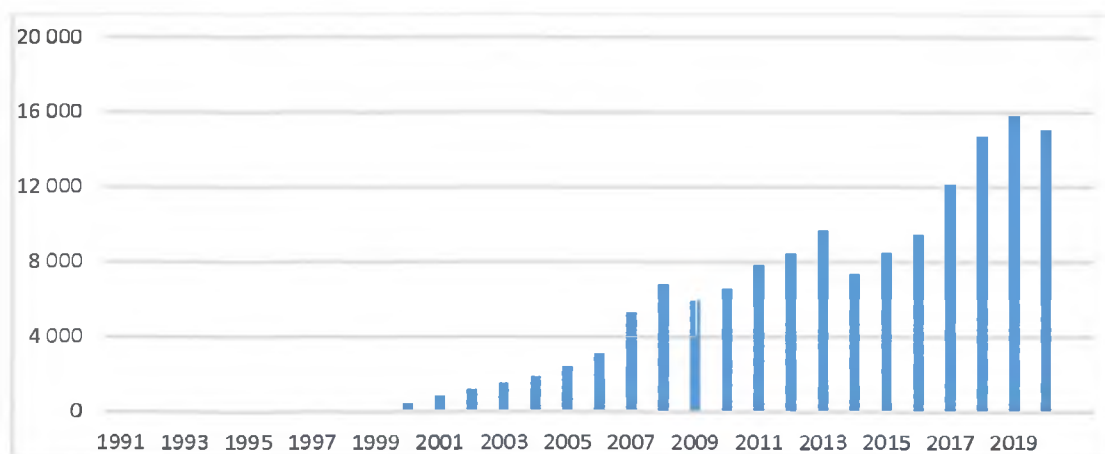
Під час коронакризи, наприклад, стало очевидним, що в Польщі є необхідними українські мігранти. На думку українських авторів суттєвий вплив на зростання міграції до країн-сусідів чинить саме цілеспрямована державна політика із залучення мігрантів [4]. За даними Європейської комісії до 2060 р. чисельність населення Республіки Польща зменшиться на 5 мільйонів осіб, окрім того кожен третій поляк буде старший за 65 років[5]. За деякими оцінками протягом останніх 10-12 років міграція з України до Польщі збільшилася понад два рази [4].

Проте, звернемо увагу на Україну. За даними Світового банку, Україна посідає 12 місце в світі за темпами скорочення населення, і на 10 чоловік, що працюють в Україні припадає наразі 11 пенсіонерів [4].

Очевидною є тенденція зростання міграції з України саме молодого населення. Згідно з даними Міжнародної організації з питань міграції, серед країн південного Соду Європи Україна українські мігранти складають найбільшу частку трудових мігрантів саме з вищою освітою [6].

Дуже часто це є студенти, однак, все поширенішим явищем є виїзд молодих сімей з вищою освітою, достатньою кваліфікацією. «Brain drain» стає все більшою проблемою для України, однак, залишається поза увагою політиків та урядовців. Питанням міграції населення та обсягів грошових коштів присвячені публікації Національного банку України, проте, зрозуміло, що центральний банк країни не може чинити прямий вплив на міграцію населення, і політика має бути комплексною із залученням різних органів влади [2].

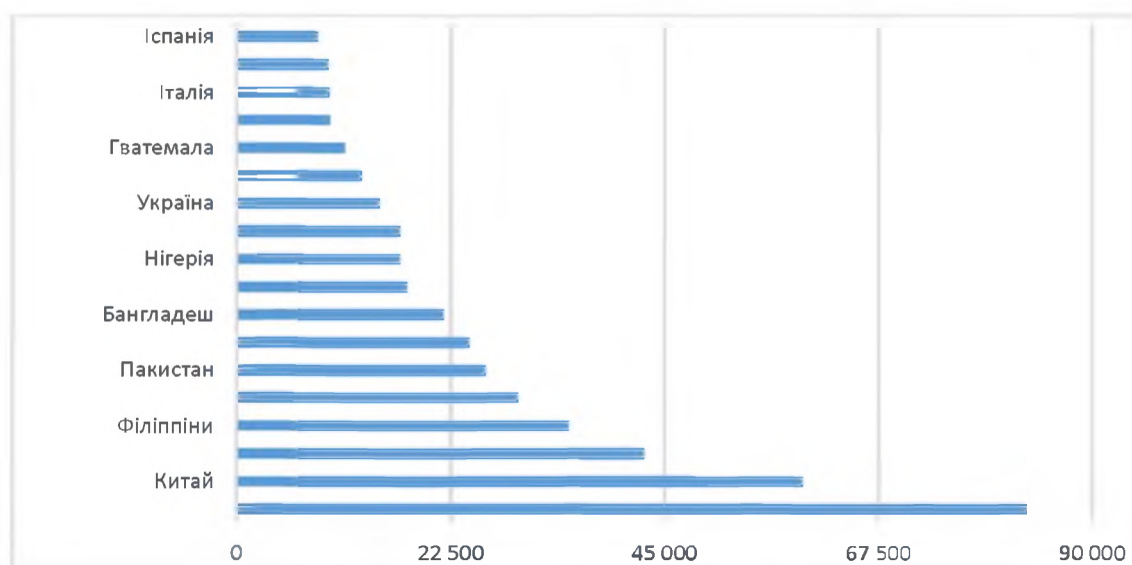
Варто зазначити, що надходження грошових переказів від мігрантів в Україну є значними. Під час пандемії коронавірусу зросли побоювання щодо зменшення обсягів грошових переказів. Зрозуміло, це було спричинене закриттям кордонів. Однак, як свідчить статистика, за даними Світового банку, грошові перекази не зазнали суттєвого зменшення, так у 2019 році вони становили 15 788 млн дол. США, а в 2020 - 15 054 млн. дол. США (Рис.1). Всупереч очікуванням, як бачимо, спад був незначним, що зумовлено тим, що багато українських мігрантів і залишилося в країнах, до яких виїхали раніше. Зрозуміло, що дещо зменшилися обсяги сезонної міграції, зокрема, до Польщі, але це не мало суттєвого відображення на обсягах грошових переказів.

Рис. 1. Обсяги грошових переказів в Україну, млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі даних Світового банку [7].

Варто звернути увагу, що частка грошових переказів в Україні по відношенню до ВВП є значною- 9,9% у 2020 році. За цим показником Україна знаходиться на 32 місці в світі за даними Світового банку, однак, варто звернути увагу на країни, які посідають перші місця у даному списку: Ємен, Тонга, Сомалі, Ліван, Таджикистан, Гондурас, Непал, Гаїті, Ямайка, Самуа, Молдова, Нікарагуа, Гватемала, та інші країни, які, очевидно, не відносяться до розвинутих країн. За абсолютним обсягом грошових переказів Україна знаходиться на 12 місці (Рис. 2).

Рис. 2. Обсяги грошових переказів в країни світу, млн. дол. США.

Джерело: складено автором за даними Світового банку [7].

Дуже часто звертається увага дослідниками на обсяги грошових переказів, як позитивний аспект міграції. Очевидно, що такі значні обсяги надходження грошових коштів чинять вплив на економіку України. Однак, варто було би звернути увагу, що кошти, які отримують родини мігрантів в основному використовуються на споживання, або купівлю нерухомості. Очевидно, це теж має вагоме значення, однак, вартим уваги є той факт, що дані кошти не використовуються як інвестиції, не вкладаються в можливий розвиток малого бізнесу в Україні, а через нерозвиненість фондового ринку, звісно, і не спрямовуються на купівлю цінних паперів.

Багато дослідників звертає увагу, що для стримування міграційних процесів є необхідною комплексна державна політика. Ключовим у питанні міграції часто визначають зростання обсягу заробітної плати. Однак, на нашу думку, протягом останніх років, зростає кількість саме мігрантів з вищою освітою, які часто вдаються до виїзду закордон через в цілому вищий рівень життя населення, безпеку, рівень медицини, правовий захист. І лише належна увага до даної проблеми, комплексне її вивчення і формування державної антиміграційної політики може мати вплив на постійно зростаючий відтік населення з України.

Список використаних джерел:

1. Лібанова Е.М. зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка, 2018, № 2 (33)
2. Виступ Голови НБУ на Щорічній дослідницькій конференції Національного банку України та Національного банку Польщі "Ринок праці та монетарна політика" URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovi-nbu-na-schorichniy-doslidnitskiy-konferentsiyi-natsionalnogo-banku-ukrayini-ta-natsionalnogo-banku-polschi-rinok-pratsi-ta-monetarna-politika>
3. Вербовий М. Академічна міграція та стратегічні домінанти освітнього менеджменту // "Освітня аналітика України" • 2018 • № 1 (2)
4. Нагорняк Т. Л., Пачос Ю. В. Міграція українців до Польщі як наслідок державної політики // «Політичне життя» 3 – 2018.
5. Komisja Europejska alarmuje: Polska wymiera. Do 2060 roku będzie nas mniej o 5 mln [Електронний ресурс] // Wprost. URL: <https://www.wprost.pl/506303/Komisja-Europejska-alarmuje-Polska-wymieraDo-2060-roku-bedzie-nas-mniej-o-5-mln>
6. Сидорчук О.Г. Міграційні тенденції в Україні: безпековий аспект //
7. Публічне адміністрування: теорія та практика, 2019, вип. 1(21)
8. Migration and Remittances. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/labormarkets/brief/migration-and-remittances>

Солодкий О. В., Жуков М. О.
Студенти 2 р.н., НаУКМА

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ

Тіньова економіка є доволі актуальною проблемою для кожної держави з перехідною економікою, до яких належить і Україна.

В сучасній економічній науці не існує консенсусу щодо єдиного точного визначення цього феномену. Відомий американський дослідник цього явище Е. Фейдж визначає тіньову економіку як всю економічну діяльність, яка з будь-яких причин не враховується і не потрапляє до валового національного продукту, а в межах українських реалій найточніше сутність явища визначив О. Турчинов, згідно з яким «Тіньова економіка – це економічна діяльність суб'єктів господарювання (фізичних і юридичних осіб), яка не враховується, не контролюється і не оподатковується офіційними державними органами і (або) спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства [1].

З певної точки зору тіньова економіка є насамперед інституційною проблемою, спричиненою або недостатнім розвитком, або високим рівнем корумпованості різноманітних соціальних та економічних інституцій, що перешкоджає економічним агентам вільно здійснювати економічну діяльність.

Цікавим є те, що наприкінці існування Радянського Союзу серед прихильників ринкового шляху розвитку популярною була думка про те, що значне розширення тіньового сектору економіки є наслідком недосконалості